

Джеръм К. Джеръм

Удобството да имаш опашка

Един мой приятел често изказва съжаление, че сме се лишили от опашките си. Мисля, че е прав. Толкова полезно би било да имаш опашка, която да се размахва весело, когато си в настроение, да виси неподвижно, когато си тъжен, или да щръква право нагоре, когато те обхваща безумна храброст.

– Идвайте по-често – казва ти при раздяла любезната домакиня. – Не чакайте покана, идвайте, когато ви хрумне. Така ви се радваме винаги.

Повярвал на думите ѝ, отиваш у тях след три дни. На въпроса: „В къщи ли е госпожата?“ прислужничката, която ти е отворила, отговаря, че „ще види“. Чуваш припрени крачки, разтревожени гласове, хлопане на врати. Прислужничката, зачервена и задъхана – сигурно от дългото и усърдно търсене на госпожата, която случайно се оказала в къщи, – те кани в гостната. Заставаш до камината, притиснал до гърди шапката си като единствен познат предмет и ти се струва, че си попаднал в стаята на хирург, който ще те подложи на болезнена операция.

Чакаш доста дълго. Най-сетне домакинята се появява.

Напудреното ѝ лице с изписани вежди сияе от приветливост, начервените ѝ устни се усмихват. Наистина ли се радва, че те вижда, или се преструва на радостна, а в глъбините на душата си те прокллина, загдето си ѝ попречил да си свърши някаква домашна работа?

Както и да е, тя дава вид, че много се е зарадвала на посещението ти и те кани да закусиш с нея. И двамата щяхте да се спасите от лицемерието, ако тя имаше опашка. Измъкнала се изпод полата, опашката би показвала истинското настроение на домакинята.

Всъщност дори да ни бяха останали опашки, ние сигурно щяхме да се научим да ги управляваме така умело, както управляваме лицето, погледа, усмивката си, за да прикриваме истинските си чувства. Сигурно бихме размахвали опашки, изразявайки възхищение, макар в действителност да умираме от скука. Като прикриваме със смокинови листа голотата на тялото си, ние се стараем да прикрием с това и мислите си.

Струва си да се запитаме обаче: много ли е спечелил човекът от тази маскировка? Не е ли по-добре да си искрен? Един мой малък, приятел, десетгодишно момче, е така възпитан, че винаги казва само истината или поне това, което според него е истина. С голям интерес наблюдавам резултатите от това правдолюбие. Попитах ли момчето какво е мнението му за теб, то веднага ще ти го каче съвсем откровено, Това не се харесва на мнозина и те възмутено възкликват:

– Колко си груб, миличък!

Момчето с основание възразява:

– Помолих ви да не ме питате какво мисля за вас, но вие въпреки това ме попитахте. И аз ви отговорих.

По такъв начин момчето стана авторитет. Ония, които получаваха от него положителни отговори, се разхождаха доволни и изпълнени с гордост като индийски петли, а получилите не-ласкави преценки за себе си имаха вид на мокри кокошки и твърдяха, че момчето е крайно невежливо.

Впрочем нека кажа нещо и за вежливостта. Тя сигурно е измислена само заради лъжата. Ние осветляваме и топлим със слънцето на вежливостта и праведните, и неправедните, без да правим някаква разлика. Уверяваме всяка домакиня, че прекарваме в нейния дом най-щастливите часове в живота си. В същото ни уверяват и нашите гости и всички се стараем да си вярваме един на друг.

Веднъж през зимата моя позната възрастна дама организира в едно южногерманско градче разходка с шейни до гората. Подобна разходка никак не прилича на обикновен пикник. Ония, които бихп искали да бъдат насаме с някого не могат при този вид разходки да се отделят от останалата част на компанията, както се прави това по време на пикник; те са длъжни през цялото време да бъдат заедно с всички.

Трябваше да пътуваме шестима в една шейна, да изминем около двацет мили, да обядваме в уединената „Горска вила“ и да се позабавляваме с песни и танци, а сетне да се върнем обратно при лунна светлина. Успехът на такива разходки зависи от желанието и умението на всеки участник да дава своя принос за общото веселие. Предната вечер в хола на хотела инициаторката на нашата разходка изложи програмата на предстоящото развлечения. Оставаше едно свободно място в шейната и ние започнахме да разсъждаваме кой да го заеме.

– Томпкинс – предложи някой от участниците в разходката.

Всички го подкрепихме еднородно.

Томпкинс беше тъкмо онзи, който ни беше нужен не само за да попълни свободното място, но и за да внесе живот и веселие в нашата разходка. Трудно би могъл да се намери по-пъргав и остроумен човек.

Той седеше на другия край на дългата, маса, но заразителният му смях се носеше из целия салон. Организаторката на разходката не го познаваше и когато ѝ го посочихме, тя се отправи към него. За нещастие беше силно късогледа, затова сбърка и се обърна към един човек с крайно отблъскващ вид. Бях го виждал преди една година в Шварцвалд и се надявах никога вече да не го срещна. Отведох дамата настрани и ѝ

прошепнах:

– Какво правите? Защо го поканихте? Та ние няма да успеем да изминем дори половината път, когато той ще ни отегчи до смърт.

– За кого говорите? – недоумяваше дамата.

– За Джонсън, разбира се.

– Какъв Джонсън? Аз съвсем не го познавам.

– Това е същият приятен тип, когото ей сега доведохте – обясних й аз.

– Боже мой! – с отчаяние прошепна тя. – Пък аз мислех, че това е Томпкинс. Вече го поканих и той се съгласи...

Беше побъркана на тема деликатност и не искаше дори да ме слуша, когато я убеждавах да покаже открито на Джонсън, че е бил поканен по недоразумение.

Както и предвиждах, цялото ни удоволствие бе отровено от този непоносим тип. Като начало той се скара с кочияша ни, когото след това едва успяхме с общи усилия да успокоим; после през целия път ни измъчваше с безкрайно скучни разсъждения за държавните приходи и данъците; пред собственика на „Горска вила“ изказа съвсем обидно и – трябва да кажа – много несправедливо мнение за неговата кухня и отстояваше всички прозорци да бъдат отворени, въпреки че беше студен зимен ден и духаше порядъчно.

Един немски студент, участник в разходката, запя някаква патриотична песничка. Това предизвика горещ спор между студента и Джонсън, който грубо и злобно заяви, че патриотичните чувства били съвсем неуместни в наше време и направи такава характеристика на тевтонския национализъм, че беше просто удивително как му идваха на ум подобни грубости. Не танцувахме, защото Джонсън каза, че не можел да си представи по-глупаво зрелище от вида на порядъчни хора, които подкачат като диваци. Обратният път бе увенчан от неговия разбор на увеселението, така че ние едва дочакахме мига, когато се разделихме с това съкровище. И въпреки туй нашата председателка намери за необходимо да му благодари за „удоволствието“, което ни е доставил с компанията си.

Ние твърде скъпо заплащаме потребността си от искреност. От заплащане на похвалите сме освободени – в наши дни похвалите нищо не струват. Хората горещо ми стискат ръка и ме уверяват, че много харесвали моите произведения, но това само ме дразни. И не защото съм се издигнал над всяко желание за похвали, а просто защото не вярвам в тях. Зная, че хората ще ме хвалят дори когато не са прочели нито един

мой ред. Когато отивам у някого и виждам разгърнатата на масата моя книга, подозрителният ми ум никак не се изпълва с гордост и радост. Аз си представям как преди това между домакините се е водил следният разговор:

– Не забравяй, мила, че утре у нас ще дойде Джером.

– Утре?! Защо не ме предупреди по-рано?

– Казах ти го още миналата седмица, но ти очевидно си забравила ... Колко е отслабнала паметта ти в последно време!

– Напротив, мили, твоята памет вече не я бива за нищо. Сигурна съм, че ти не си и помислил да ми кажеш за този... как му беше името?... Ах, да!... за Джером. В противен случай аз непременно бих го запомнила... Впрочем какво представлява този Джером? Чувала съм нещо, за него много говорят, но не съм обръщала внимание. Някаква знаменитост ли е?

– О, не! Просто писател... Пише книги.

– Книги ли?... А приличен човек ли е иначе?

– Съвсем приличен. Нима ще взема да каня неприлични хора? Сега тия писатели ги приемат навсякъде... Между другото, имаме ли у дома поне една негова книга? Чели ли сме го изобщо?

– Струва ми се, не. Впрочем ще видя... Ако беше ми казал навреме, че си го поканил, щях да потърся в книжарницата.

– Аз сам ще намеря. И без това имам работа в града ...

– Глупаво е да се харчат напразно пари. Нямах ли път към брат ти? Той винаги купува новите книги. Може би у тях ще се намери и този... как беше?

– Не, по-добре е да купя от книжарница. Това ще бъде много по-прилично, особено ако книгата е подвързана хубаво. Веднага ще личи, че сме хора, които се интересуват от литературните новости и не се скъпят, когато трябва да се купи нова книга. В подобни случаи парите не бива да се жалят.

Възможно е обаче разговорът да е протекъл в друг дух. Например:

– Ах, колко се радвам, че той ще дойде! Отдавна искам да се срещна с него.

– Да, аз също съм много доволен, че най-сетне успях да се запозная с него и да го поканя у нас. Изобщо аз гледам на посещението му като на голяма чест за мен. Дано не забравя да купя поне новата му книга и да я прегледам.

И така нататък, и така нататък, на много места и в тоя дух.

Съзнанието, че сме неискрени, ни е довело дотам, че смятаме

всички комплименти за шаблонни фрази. Веднъж по време на прием, когато дойде главният гост – прочут писател, – една позната дама ме попита:

– Моля ви, кажете ми, какво е написал този джентълмен? Аз нямам време за четене и почти нищо не чета.

Преди да успя да отговоря, един закоравял шегаджия, който седеше наблизо и с острия си слух бе доловил въпроса на дамата, ме изпревари.

– „Манастир и сърце“ и „Адам Бъд“ – каза той.

Дамата му се усмихна с благодарност. Той я познаваше отдавна и затова му беше известно, че тя през целия си живот бе прочела само тези две литературни произведения и че те напълно ѝ допадаха. Той знаеше също, че дамата не помни, разбира се, че авторът на тези книги е съвсем друго лице.

Точно така се оказа. През цялата вечер дамата досаждаше на знаменития писател с възторжени похвали за тези книги. Когато си тръгваше обаче, тя каза на шегаджията:

– Все пак струва ми се, че този ваш литературен лъв не се отличава с излишна скромност. Сам твърдеше, че „Манастир и сърце“ и „Адам Бъд“ са най-добрите произведения на съвременната литература.

Добре би било читателите да помнят имената на авторите, за да се избягват подобни недоразумения. Същото се отнася и за театралните зрители.

Един наш известен драматург ми разказа, че веднъж предложил на позната съпружеска двойка билети за представление на една негова пиеса, без обаче да предупреди съпрузите кой е авторът на тази пиеса. Погрижил се да ги снабди и с програма, но те дори не погледнали в нея, както правят мнозина театрални зрители. По време на представлението лицата на съпрузите все повече и повече се удължавали. Драмата очевидно не им допадала. Те едва дочакали края на първо действие и напуснали театъра. Когато по-късно срещнали драматурга, който тази вечер завоювал особено голям успех, те му казали колко са учудени, гдето е могъл да им предложи билети за представление на такава скучна пиеса. Добре, че тримата се познавали отдавна, пък и драматургът беше разбран човек. Той само се засмял и весело им казал, че не бива да се вечеря така обилно, преди да се отиде на театър. Те наистина били вечеряли заедно у Кътнър, където, както е известно, хранят до претъпкване.

Един мой млад приятел – не богат, но от стар аристократичен род – се ожени несполучливо за дъщерята на богат канадски фермер, която

беше много мило, открито и не глупаво, но прекалено доверчиво момиче.

Срещнах го три месеца след като се беше върнал в Лондон, и поведохме следния разговор:

– Е – попитах го аз, – как се чувствуваш в новото положение?

– О, щях да бъда безкрайно щастлив, ако жена ми нямаше един много голям недостатък! – възкликна той. – Тя е много мила, но – представи си – вярва всичко, което ѝ говорят.

– Нищо – утеших го аз, – това ще мине. В столицата тя бързо ще се избави от този недостатък.

– Надявам се и аз, но засега е много неловко.

– Вярвам ти. Представям си в какви неудобни положения се поставя със своята доверчивост.

– Тя няма светско възпитание и такт – подхвана той. – Сама съзнава това и ми го каза, когато се сгодяхме. Сега обаче изведнъж ѝ се стори (по-точно, някой ѝ го е казал на шега), че е свършена и в светското си възпитание, но преди не го е знаела. Тя дрънка на пиано като ученичка, която свири в празнични дни за развлечение на гостите на своите родители, както става в домовете на еснафите. У нас за съжаление е същото. Всичко започва с това, че някой помолва жена ми да посвири. Отначало тя се дърпа, като уверява всички, че свири лошо. На свой ред пък всички я уверяват, че говори така само от излишна скромност, че са чували вече от други каква великолепна музикантка е, че горят от нетърпение да я чуят и те. След тези настойчиви молби тя, разбира се, се предава. Толкова е добродушна и мекосърдечна – мисли само как да достави удоволствие на другите. Ако я помолят да се изправи на глава, за да зарадва някого, тя ще го направи, честна дума.

И тъй тя сяда и започва да свири. Изпълнението ѝ е невъзможно, но слушателите се възхищават, намират, че тя има „необикновено, своеобразно“ туше (те са напълно прави, но не в смисъла, в който го схваща жена ми) и изказват учудване и съжаление, че не е станала професионална пианистка. Тя слуша тези неискрени комплименти и в края на краищата сама започва да се чуди как наистина не ѝ е дошло на ум да стане музикална знаменитост.

Присмехулиците не се задоволяват с това, че е изсвирила криволяво една пиеса, и я молят да им даде възможност още да се насладят на „чудното“ ѝ изпълнение. Тя отново сяда на пианото и влага цялото си старание. Веднъж издрънка една след друга четири пиеси, между които и соната на Бетховен. Тя ни предупреди, че това е именно соната на

Бетховен, иначе едва ли бихме се досетили. Всички, тоест гостите и аз, седяхме около пианистката с вдървени физиономии и съсредоточено разглеждахме шарките на килима.

Като свърши и това изпитание, гостите заобиколиха жена ми и мен и започнаха шумно да възхваляват нейния „изумителен“ талант. Питаха ме защо не съм им казвал, че съм довел през океана такова музикално чудо и т.н. и т.н. – все в тоя дух. Някой път ще ме вбесят така, че ще извърша някаква непоправима глупост. Такова положение наистина не се търпи.

Сега пък се е заела с декламация. Това е такова чудо, че не можеш да го проумееш, колкото и да си блъскаш главата. Интонацията ѝ е нещо средно между ангелско чуруликане, бебешки хленч и вой на куче. Под въздействието на похвалите на нашите „мили“ приятели, която зад гърба ѝ издевателствуват над нея, тя влага старание и в овладяването на това изкуство ... Ах, ако не беше толкова мила! – заключи с въздишка моя събеседник.

Аз мълчах в очакване да продължи своята изповед.

– Най-много ме боли от това, че тя сама се излага на присмех – продължи той след паузата. – Но какво мога да направя? Ако ѝ обясня всичко, ще умре от срам; ако издържи подобно откритие, сигурно ще загуби вярата си в хората, а тъкмо в пълната доверчивост е главната ѝ прелест. Без да подозира горчивата истина, сега тя не се вслушва в скромните ми съвети, поне за тоалетите ѝ. За нещастие само мен не слуша. Когато ѝ намеркам, че някоя рокля, шапка или прическа не ѝ отиват, тя се смее и ми казва неща, които обикновено се говорят от простачки, лишени от вкус и загрозяващи се с несполучливо подбрани тоалети. А съгласете се, че за жената, ако не иска да бъде посмешище за всички, най-важно е умението да се облича прилично и подходящо.

Миналата седмица си купи шапка, на която липсват само свещи, за да стане пълно подобие на коледна елха. Коварните ѝ приятелки изпаднаха в привиден възторг и като се присмиваха вътрешно на жена ми – разбираш ли, на моята жена! – в един глас обявиха, че непременно ще си купят и те същата прелест. А жена ми, сияеща от радост, подробно им разказваше къде и как е попаднала на тази „прелест“. Когато ни канят някъде, жена ми винаги настоява да отидем половин час преди определеното време. Страхува се да не закъснее и да се покаже неучтива, защото са я убедили, че без нея вечерта не е вечер и никакво събиране не може да се открие, преди тя да е дошла. Тя, разбира се, вярва и на това. Отиваме си винаги последни: втъпили са ѝ, че ако си тръгне дори

минута по-рано от останалите гости, радостта и удоволствието на домакините ще бъдат помрачени; че те не ценят никого така, както нея; че тя е единствената и всеобщо призната кралица на сезона и прочие и прочие. Жена ми едва стои на крака от умора, домакините се чудят как да се отърват от нас, но ако само намекна, че вече е време да благодарим за гостоприемството и да си тръгваме, започва такъв протест, сякаш се готвим да извършим кой знае какво престъпление. Молят ни да останем „поне ла половин час още“ и жена ми пак вярва и намира, че аз, съвсем напразно обиждам тези искрено обичащи ни приятели. Бих искал да знам защо има толкова много глупости в нашия живот! – завърши оплакването си с нова тежка въздишка моят млад приятел.

Разбира се, аз нищо не можах да му отговоря.

КРАЙ

© 1970 Красимира Тодорова, превод от английски

Jerome K. Jerome
If Only We Had Not Lost Our Tails, 1908

Сканиране, разпознаване и редакция: Теодора, 2008

Публикация

Джером К. Джером
Празни мисли на един празен човек
Избрани разкази
Издавателство „Народна култура“, София, 1970
Съставителство и превод от английски: Красимира Тодорова

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7364>]